

îmbunătățită față de începutul secolului al XX-lea, reliefându-se premisa că suportul de tranzitare a răspuns atât necesităților interne, cât și integrării României în circuitul de valori europene.

Noua cartografierea a Europei antebelice a înlesnit crearea de noi oportunități ivite în domeniul comercial. Pe întreg parcursul perioadei interbelice comerțul românesc a deprins o dependență univocă cu economia mondială. Astfel, sporirea comerțului exterior a influențat în mod direct rezultatele pozitive ale economiei de după criză.

Menținând linia cercetărilor istorice anterioare, păstrând constante valorile obiectivității panoramei de evaluare a perioadei interbelice, Ion Agrigoroaiei stăruiește în paginile cărții de față, asupra dimensiunii reale aferente operei de unificare a teritoriilor românești, caracterizate prin diverse reforme și legi de unificare, materializate printr-un amplu proces de reconstrucție, dezvoltare și modernizare a economiei, cu neîmpliniri și limite, dar eficient în ansamblu.

Minodora Damian

Florian Banu, *De la SSI la SIE. O istorie a spionajului românesc în timpul regimului comunist (1948–1989)*, Cuvânt-înainte de Mihai-Răzvan Ungureanu, Ed. Corint, București, 2016, 608 p.

După dispariția regimurilor comuniste din Europa Centrală și Răsăriteană în 1989, incursiunile în istoria serviciilor speciale ale acestor țări au constituit apanajul mai curând al jurnaliștilor interesați de “dezvăluirea” unor momente sau operațiuni senzaționale desfășurate în timpul Războiului Rece, decât al istoricilor profesioniști, neantrenați, de altminteri, într-un domeniu atât de complex cum este cel al interpretării critice a istoriei serviciilor de informații în perioada postbelică.

Din acest punct de vedere, România nu a constituit o excepție. Într-o primă fază, pe parcursul anilor 1990, investigațiilor jurnalistice derulate cu mai mult sau mai puțin tact și rigoare profesională, li s-au adăugat scrierile memorialistice ale foștilor ofițeri de informații. Disseminate prin mijloace dintre cele mai variate, acestea au fost adesea marcate fie de un subiectivism strident, fie de impulsul, deseori abia camuflat de către foștii angajați ai Securității, de a plăti vechi polițe, de a-și justifica acțiunile sau de a prezenta Securitatea, “brațul înarmat al partidului” conform doctrinei oficiale leniniste, într-o optică pozitivă, pe alocuri chiar patriotică.

Treptat, istorici și jurnaliști aflați în proximitatea noilor instituții speciale înființate în 1990, au început să publice documente declassificate, articole, schițe biografice, studii și monografii, astfel încât comunitatea epistemică a istoricilor a ajuns să cunoască documentat organizarea și maniera de funcționare a fostei Securități, scopurile și mijloacele sale, metodele de lucru, conducătorii, precum și o parte dintre acțiunile cele mai răsunătoare pe care le-au întreprins în plan extern cei angajați în ceea ce s-a numit “cea de-a doua cea mai veche meserie din lume.”

În ciuda tuturor acestor eforturi însă, multă vreme după schimbarea de regim din

decembrie 1989 a lipsit de pe piața ideilor acea sinteză academică în măsură să ofere o viziune de ansamblu asupra evoluției serviciilor de informații – fie ele interne sau externe – ale României democrat-populare și socialiste.

Demersul istoricului Florian Banu este, prin urmare, unul cât se poate de binevenit din acest punct de vedere, el fiind în măsură să demonstreze necesitatea cercetării istoriei structurilor speciale ale regimului comunist, alături de celelalte dimensiuni “tradiționale” ale istoriei politice, economice, sociale sau culturale ale României comunizate.

Autorul, cunoscut deja în breaslă și apreciat pentru calitatea studiilor și a volumelor pe care le-a finalizat până în clipa de față, propune o abordare nuanțată, echilibrată, lipsită de prejudecăți și locuri comune, riguros documentată, capabilă să familiarizeze cititorul – specialist sau nu – cu principalele probleme care vizează istoria spionajului românesc din perioada cuprinsă între anii-reper 1948 și 1989.

Cu o acribie documentară exemplară, autorul coroborează informații extrase din surse bibliografice, arhivistice și memorialistice de o diversitate remarcabilă. Astfel, în cuprinsul primului capitol (p. 29–122), el reușește să livreze o amplă și comprehensivă descriere a evoluției instituționale și organizatorice a activității de informații externe românești, din ultimii ani de funcționare ai Serviciului Special de Informații și până la înființarea Serviciului de Informații Externe în data de 13 decembrie 1990. Merită remarcat atât efortul depus de autor pentru a desluși mecanismele de organizare și funcționare a unei instituții aflată parcă într-o continuă “reorganizare” și (re)adaptare la exigențe și nevoi mereu schimbătoare venite din sfera politicului, cât și capacitatea sa de a evita elaborarea de construcții speculative neprobate documentar. Deși stilul narativ ar putea părea la o primă vedere unul oarecum “pozitivist”, autorul reușește din plin să livreze cititorului exact ceea ce își propune în introducere: “eliberarea de viziunea conspiraționistă asupra istoriei, potrivit căreia nu există act politic în spatele căruia să nu se întrevadă intervenția ocultă a serviciilor secrete” (p. 26).

Cel de-al doilea capitol este dedicat prezentării biografiilor celor opt șefi ai serviciilor speciale externe românești din perioada comunistă. Pe baza studierii documentelor inedite aflate în custodia Arhivelor Naționale ale României și a Arhivei Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, autorul deslușește o serie de aspecte semnificative referitoare la parcursul profesional al diriguitorilor spionajului românesc, atât din perioada de început – când acești activiști cu studii minime, unii dintre ei fără a cunoaște nicio limbă străină, au slujit interesele “internaționalismului proletar” reprezentat de Uniunea Sovietică – cât și din timpul anilor 1960–1970, când DIE s-a profesionalizat și modernizat într-o măsură considerabilă, sub conducerea longevivului general Nicolae Doicaru – “copilul Securității” – aflat în fruntea DGIE/DIE vreme de aproape două decenii (p. 144–189). De asemenea, biografiile ultimilor șefi ai serviciului, generalii Alexandru Dănescu, Romus Dima, Nicolae Pleșiță și Aristotel Stamatoiu, cu toții “creații” ale partidului, beneficiază de o atenție specială.

Capitolul trei este dedicat unei problematici fascinante, anume munca propriuzisă depusă de combatanții aflați la datorie pe “frontul invizibil”. În pofida penuriei de surse – nu de puține ori documentele sensibile interne ale DIE erau distruse periodic – autorul descrie pe larg metodele de recrutare și tehnicile de formare a ofițerilor

de informații externe, insistând asupra raportului deosebit de complex dintre calitățile native ale acestora și cele dobândite în “școlile” de spionaj care au funcționat în România comunistă. Nu sunt omise din vedere nici câteva dintre cele mai răsunătoare cazuri de dezertare – atât cât pot fi ele reconstituite documentar – petrecute mai ales în deceniile opt și nouă ale secolului trecut.

Volumul se încheie cu prezentarea unor aspecte inedite ale activității de spionaj românesc, unele dintre ele mai puțin cunoscute, însă cel puțin la fel de spectaculoase precum penetrarea comandamentului NATO din Paris de către membrii “rețelei” Caraman, în anii 1960, sau a afacerilor din domeniul comerțului exterior derulate în anii 1980 de către compania ICE Dunărea.

Solid documentat, exploatând o gamă variată de surse și explorând un set divers de subiecte și teme, cel mai recent volum semnat de istoricul Florian Banu va rămâne, cu certitudine, un reper de neocolit în ceea ce privește înțelegerea unor aspecte fundamentale ale istoriei spionajului românesc din timpul regimului comunist.

Felician Velimirovici